

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В УКРАЇНІ

У формуванні економіки важливу роль відіграє малий та середній бізнес, що є одним із пріоритетних напрямів економічної політики держави. Саме молодіжне підприємництво є необхідним стратегічним ресурсом, який розкриває потенціал молоді, сприяє саморозвитку, вирішує проблеми зайнятості та фінансової незалежності.

Інкубація бізнесу є одним з інфраструктурних механізмів підтримки підприємництва, розрахованих на довгостроковий період. Бізнес-інкубатори допомагають створенню малих і середніх підприємств, як правило, інноваційного типу.

Аналіз зарубіжного досвіду та вітчизняної практики розвитку молодіжного підприємництва дозволяє стверджувати, що ключову роль у підтримці молодих підприємців повинні відігравати три взаємодіючі сили:

- держава;
- бізнес;
- університети[2].

Таке партнерство є взаємовигідним, оскільки університет отримує додаткові фінансові ресурси та практичну спрямованість своєї діяльності. Тобто збільшується його автономність та фінансова незалежність, є можливість отримати права інтелектуальної власності та патенти на винаходи, і найголовніше така співпраця може значно підвищити престиж університету. Вигоди для підприємств базуються на підвищенні конкурентоспроможності на ринку завдяки використанню унікальних технологій, а це, в свою чергу, сприяє збільшенню прибутку. Окрім цього, перевагою співпраці між університетом, бізнесом та державою є залучення кваліфікованих фахівців і використання новітніх технологій, що також сприяє підвищенню репутації, визнання, лояльності держави та схвалення суспільством. Для держави значимою перевагою даного партнерства є підвищення інноваційного рівня та зростання конкурентоспроможності на міжнародній арені[3].

Саме для забезпечення ефективної співпраці на базі університету створюються бізнес-інкубатори. Їх основна мета полягає у підтримці стартапу на всіх етапах його розвитку – від ідеї – до переходу в фазу зрілого бізнесу. Бізнес-інкубатори можуть підтримати практично будь-яке починання. Досить часто свої інкубатори є у державних і муніципальних установ, великих ЗВО, а також компаній різного профілю і форм власності.

Бізнес-інкубатори часто існують за рахунок дотацій від «донора» – установи, при якій вони

створені. Інкубатори створюються для взаємодопомоги. В основі бізнес-інкубатора лежить модель або шаблон, які обкатані великим співтовариством людей, які в курсі справи. Зазвичай це не тільки самі стартапери, але й консультанти, ментори, а також інвестори.

Однією з основних функцій бізнес-інкубатора є надання стартаперам робочого місця і офісу в оренду або суборенду, а також підтримка технічного стану цієї площі. При цьому стартап не віддає частину свого прибутку бізнес-інкубатору, який виступає в ролі «доброго дядечка» та безкоштовно готовий допомагати новачкам. А якщо не безкоштовно, то за фіксовану орендну плату, яка в рази менша вартості оренди повноцінного офісу чи квартири.

Бізнес-інкубатори є одним з найбільш важливих інструментів інноваційного розвитку економіки та підтримки малого інноваційного підприємництва, що забезпечує діяльність компаній на початкових стадіях їх функціонування: передпосівної (pre-seed), посівний (seed) і стадії запуску (startup) [4].

З точки зору ефективності партнерської співпраці між державою, університетами та приватним бізнесом показовим є досвід Норвегії. Основна частина фундаментальних наукових досліджень відбувається в стінах університетів, дослідні інститути відповідають за прикладну науку, а робота з розвитку інноваційного потенціалу припадає на частку бізнесових та інших економічних структур. Університети виконують 29% всього обсягу досліджень в країні. За останні 30 років науководослідний потенціал в даному секторі, безсумнівно, виріс, що стало наслідком як розвитку системи вищої освіти, так і просування довгострокових урядових проєктів з розвитку фундаментальної науки.

Аналізуючи практику європейських країн, бачимо, що, наприклад, уряд Норвегії в рамках фіскального законодавства, ввів в повсякденну практику норму податкового стимулювання приватного бізнесу, що сприяє надходженню приватного фінансування у сектор НДДКР, зокрема, підприємства мають право утримувати 20% суми належних з них податків за умови, що ці кошти спрямовуються на науково-дослідні і дослідноконструкторські роботи [6].

Приведений приклад показав, що використання механізмів партнерства між приватним бізнесом, університетами і державою з метою залучення коштів приватних інвесторів для реалізації перспективних проєктів могло б стати ключовим

фактором у вирішенні довгострокових завдань країни і її регіонів, в тому числі у вирішенні одного з ключових завдань - нарощуванні наукового і технологічного потенціалу країни.

Необхідною та важливою умовою реформування є налагоджене та взаємовигідне партнерство держави, бізнесу та університетів, що дозволить узгодити інтереси та об'єднати зусилля для їх реалізації. В Україні найбільш поширеною формою партнерства залишаються програми стажування студентів, навчальні курси та конкурси, однак можливості та варіанти співпраці між державою, бізнес-середовищем та освітньою сферою набагато більші.

Зокрема, Холявко Н.І. [5] виділяє наступні напрями такої співпраці:

- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів;
- проведення університетами наукових досліджень на замовлення підприємств;
- використання результатів досліджень і розробок у діяльності підприємств;
- отримання університетами патентів на наукові розробки і винаходи і купівля підприємствами ліцензій на їх використання;
- створення інноваційних підприємств, кластерів, інкубаторів, технопарків на базі університетів;
- надання експертної допомоги та консультаційних послуг.

У цьому аспекті важливим питанням постає фінансування наукової та інноваційної діяльності університетів. У Законі України «Про вищу освіту» [1], прийнятому в 2014 році ендаумент (або сталий фонд ВНЗ) трактується як «...сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються вищим навчальним закладом з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою».

Крім того, ЗВО надається право засновувати фундацію та «...розпоряджатися доходами від його використання відповідно до умов функціонування сталого фонду, а також отримувати майно, кошти і матеріальні цінності ... як благодійну допомогу». До того ж ЗВО може «...засновувати підприємства для провадження інноваційної та/або виробничої діяльності; шляхом внесення нематеріальних активів брати участь у формуванні статутного капіталу інноваційних структур різних типів (наукових, технологічних парків, бізнес-інкубаторів тощо)».

З огляду на це можна зробити висновок, що держава намагається стимулювати інноваційну і науково-дослідницьку діяльність в університетах та їх співпрацю з бізнесструктурами. Зокрема, в Законі визначено, що держава «...економічно заохочує підприємства різних форм власності до співпраці з вищими навчальними закладами щодо виконання науково-інноваційних проектів, підготовки і перепідготовки фахівців з вищою освітою, проведення практики студентів» [1].

Отже, на даний час проблема ефективного використання студентських бізнес-інкубаторів для активізації процесів розвитку підприємництва в Україні досить актуальною. Тим більше, даний вид діяльності має позитивні риси для розвитку підприємництва, адже бізнес-інкубатори дозволяють об'єднувати знання різних галузей та спеціальностей, надають практичний досвід роботи за фахом ще під час навчання в університеті. Також функціонування студентських бізнес-інкубаторів сприяє підвищенню рівня комерціалізації інновацій, зростанню винахідницької та раціоналізаторської діяльності, покращенню рівня добробуту студентів, а також дозволить поєднати освітню, наукову й інноваційну діяльність, підвищить престиж університету та дасть можливість реального працевлаштування спеціалістів в інноваційному секторі економіки. Саме тому, функціонування студентських інноваційних бізнес-інкубаторів дозволить створити сприятливий та ефективний механізм взаємодії освіти, науки і виробництва та досягти позитивних результатів.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 37-38 – С.2716. - Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/paran65>
2. Плеханова Г. О. Розвиток молодіжного інноваційного підприємництва на базі міжуніверситетських регіональних start-up центрів/ Г. О. Плеханова // Системи обробки інформації. Стартапи і інноваційне підприємництво. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/6596/1/Плеханова%20Г.О.%20%20стр.209-213.pdf>
3. Семенець Ю. О. Партнерство бізнесу, держави та університетів як стратегічний ресурс інноваційного розвитку України / Ю. О. Семенець // Ефективна економіка. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2016/37.pdf
4. Стартап-акселератор чи бізнес-інкубатор – що краще для стартапу? Частина II / Офіційний веб-сайт StartupLine. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://startuonline.com.ua/startups/startup-akselerator-chy-biznes-inkubator-shcho-krashche-dlya-startapu-chastyna-ii>
5. Холявко Н. І. Сектор вищої освіти в системі інноваційного розвитку національної економіки / Н. І. Холявко. // Економіка і управління. – 2014. – №1. – С. 33–37.
6. Хусайнов Р. В. Інтеграція держави, приватного бізнесу і університетів в рамках інноваційного процесу / Р. В. Хусайнов, О. Г. Шутов // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ird.gov.ua/sep/sep20171\(123\)/sep20171\(123\)_117_KhusainovR,ShutovO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20171(123)/sep20171(123)_117_KhusainovR,ShutovO.pdf)